

# Lanuri

Biblioteca Universitatii Bucuresti  
 din CLUJ  
 Nr. 128 / 37  
 EXEMPLAR LEGAL

Revistă literară lunară, sub conducerea unui comitet.

## Gânduri de început

Pornim modest: caravană minusculă, pe urcuș greu, spre zări albe. Vor rămâne în urmă hohote de râs, ori poate numai zîmbete echivoce, schițate ușor în colțul gurii. Ci noi vom urca mereu, cu mâna întinsă, să culegem înaltul, ca pe o rodie pîrguită atîrînd de crengile cerului.

De-acum drumul se deschide ca o fășie îngustă spre munți cu aur. Vor răsări în cale spinii prin care va trebui să trecem desculți. Sângele va fișni darnic, ca o jertfă. Ci noi vom urca mereu: departe, nezărit, un cântec alb, ca un svon de flaut, va stărui chemarea.

Nu venim cu reforme. Ne legăm cu frînghii de mătăasă de orice gând sănătos. Acceptăm literatura bună, sub orice înfățișare. Menționăm doar că tradiționalismul complăcându-se într'o moleșeală de orient, urmând ca efect sigur anihilarea notei autohtone noi, adaptăm cuvântul neuzat, cu stărniri de icoane noi. Ne iubim prea mult pământul ca să ne depărtăm de el. Dorim însă un tradiționalism dârz, evolutiv. Nu admitem literatura exaltată, dar nici cea scrisă fără talent și care se ascunde sub masca tradiționalismului și se justifică prin el. Tradiționalismul nu e copierea modelelor vechi. Aceste modele servesc doar ca suport spre evoluție.

Lanuri calde, lanuri dragi. Pe aurul vostru să nu cadă neghina neagră, sămânță otrăvită. Macii să strîngă în potire toată roua dimineții, curată ca sufletele noastre. În început de toamnă să tălăzușiți toată darnicia pământului.

## Cuvinte despre dramă

de prof. univ. ION SÂN-GIORGIU

Dictatorul literaturii germane dela 1730, Gottsched, recomanda contemporanilor săi următoarea rețetă pentru scrierea unei drame: „Poetul își alege o maximă morală, pe care o întipărește privitorilor săi în mod plastic. Acesteia el îi imaginează o fabulă, din care luminează adevărul unei fraze. După aceea caută în istorie oameni celebri, cărora să li se fi întâmplat ceva asemănător; și dela ei ia el numele pentru persoanele fabulei sale, ca să-i dea astfel mai multă autoritate“. Rețeta reformatorului de teatru german a fost ironizată de mulți, dar a fost urmată mai de toată lumea. Și oare el însuși nu o primia dela clasicii francezi, cu cari voia să concureze, în dreapta ambiție pe care o avea orice filistin german

de a se lua la întrecere cu raționalismul literar al Franței? Oare tragedia lui Corneille nu se reduce în elementele ei esențiale la desvoltarea unei astfel de rețete, care are bunăcuviința să ofere cetitorilor și spectatorilor, pe lângă versuri mărețe și o poveste mișcătoare, câtiva eroi antici sau spanioli și o recomandație morală?

Dacă zgâriem însă fardul eroilor lui Corneille și Racine și dacă îi desbrăcăm de coturn și de togă, ne apar deodată cavalerii francezi ai veacului al șaptesprezecelea, cari se irosiau în intrigi de curte, dar cari păstrau totuș neatinsă onoarea și demnitatea aristocratică în lupta ei cu pasiunea arzătoare.

Pasiune și rațiune, iată cei doi poli ai dramei moderne. Oameni artificiali și conflicte artificiale putem înfilni destule în drama veacurilor trecute. Clasiții francezi au dat nemuriri cavalerismului galic și au înlocuit taina religiei printr'o etică raționalistă, căreia îi lipsește sinceritatea unui crez.

Dar drama a fost din capul locului la origina ei un mister. Din cultul lui Dionysios au smuls-o Grecii și ea a fost în vechea Atenă o judecată a zeilor cari trăiau adânc în sufletele oamenilor. Acea fatalitate divină se umanizase. Lupta se dădea între puterea ei poruncitoare și între neputința omului.

Cum a putut clasicismul francez înțelege atât de prost misterul tragediei antice? . . . Și totuși tragedia neoclasică a trăit prin puterea actualității sale. Ea simboliza minunat o epocă fără religie, o epocă în care acțiunile omenești nu primiau judecata unei forțe supranaturale și în care lupta ce sfâșia pe om se reducea la un simplu antagonism de voințe.

Drama creștină nu s'a putut desvolta ca cea greacă. Misterul creștin s'a oprit la pasiunea lui Isus. Umanizându-se și încarnându-se Dumnezeirea, jertfa ei trecu dincolo de lumea legendei și deveni mit. Tragedia muri ucisă de însăș dogma religiei, care nu admitea luptă, ci numai supunere și renunțare. Oamenii antici erau în luptă cu Dumnezeii lor; omul modern devenea slavul și miluitul Dumnezeului său. Drama creștină nici nu putu lua în realitate naștere. Religia devenise știință, dogmă, politică, dar încetase să fie o concepție adâncă de viață. Realitatea curgea liniștită și anostă alături de religie.

De aceea drama lui Shakespeare, care de fapt este piatra de temelie a dramei moderne, își va mărgini conflictele la lupta între două voințe. Desbrăcați de religie oamenii săi se luptă între ei. Creind conflicte individuale uneori, alteori conflicte generale Shakespeare a fost Prometeul dramei moderne. El a trecut din lumea păpușilor în lumea sufletelor. Shakespeare ca și Molière, fiindcă erau înainte de toate oameni de culise și de măști, au aprins viața în cadrul strâmt al scenei și au dat măștilor suflet. Au trecut veacuri fără să se înțeleagă că Shakespeare nu a fost decât un mare însuflețitor de chipuri istorice. Pentru el, ca și pentru Hebbel mai târziu, istoria era o nesfârșită dramă. Fără Shakespeare clasicismul german n'ar fi existat, căci Schiller și Kleist



au învățat de la autorul dramelor regale să însuflețească istoria și să dea caracterelor locul precumpănitor în dramă. Nu pe acțiune se sprijinea drama lui Schiller și Kleist, ci pe caractere.

Hebbel făcu un paș mai departe și văzu conflictul dramatic în antagonismul dintre individual și universal. Dualismul lui Hebbel a fost un pas hotărâtor spre drama psihologică modernă. Societatea, reprezentând anumite principii etice și nenumărate convențiuni, se înălța ca o forță organică în fața individului neputincios. Drama se reducea la neputința individului de a covârși societatea. Concepția aceasta dramatică a trăit până în zilele noastre și a găsit expresia cea mai matură în drama lui Ibsen. La Ibsen luptă individul cu societatea, care se pune deacurmezișul voinței individuale. Omul-masă, cu toate locurile comune seculare, care se găsesc la baza formei de viață burgheză, e în veșnică ciocnire cu omul-suflet. Cu Ibsen drama burgheză urcă ultima ei culme. Idealul lui Diderot și Lessing este înșfârșit atins. Dar cu Ibsen drama burgheză tinde să devie, din individualistă, tipică. Indivizii se desbracă parcă de convențional și devin simboluri ale patimilor și voințelor umane. Dedesubtul măștilor se chinuște omul curățat de orice fard. Din mică tragedie de familie sau din conflict între clasele sociale, drama lui Ibsen devine arena de luptă a marilor probleme vitale. Conflictul nu se mai petrece atât între două voințe, cât se desprinde din ciocnirea a două idei, pe care eroii le întrupează.

Nici unul dintre dramaturgii moderni n'au văzut mai limpede formele caricaturale ale societății burgheze ca Strindberg și după el expresionistii. Reforma dramei moderne nu trebuie căutată în tehnica exterioară, ci în cea interioară. Societatea burgheză a fost luată de sigur mult prea în serios. Ea este firește o realitate, dar o realitate grotescă. Forțele elementare care conduc omenirea de atâtea veacuri au fost înăbușite de forme convenționale, care încetul cu încetul au înlocuit sufletul. Drama burgheză nu putea fi astfel decât un conflict între aceste forme, nici-odată unul împotriva lor. Psihologia, care e arbitrară ca și logica și gramatica, a contribuit și ea la prefacerea dramei într'un loc comun și la îngrădirea sufletului uman.

Drama trebuia salvată din acea dulcegărie sentimentală pe care Parisul a consacrat-o în eleganța și claritatea unei limbi ce nu cunoaște pereche. Strindberg a sfâșiat cu eroism convenționalul și a smuls din adâncimile nelămurite ale sufletului omenesc acel tragic grozav și grotesc pe care-l ascunde masca noastră de toate zilele. A pus oamenii desbrăcați de minciună față în față și i-a cutremurat cu groaza de a se simți goi în fața vieții.

Expresionismul a mers mai departe, căci din ruina de locuri comune distruse a știut să scoată pe noul om, care e numai suflet și numai spirit. Preocupăți însă de chestiuni pur formale și tehnice, expresionistii au inoculat acestui nou prunc al veacului, demență și isterie și i-au poruncit gesturi dezordonate, care au făcut din el mai mult o umbră fantastică, decât un suflet strigător de adevăruiri.

Trăim azi în plină luptă lăuntrică. Cu cât a înaintat civilizația, cu atât patimile au devenit mai sălbătice, dar și mai abile, mai șirete. Viața este în colectivitatea ei o serie de farse, în care rânjește demonul plăcerii, sau se strâmbă rictusul morții.

Drama nouă își deschide azi drumul, care va trebui să ducă la biruință. Ea e smulgătoare de minciuni și de locuri comune convenționale. Ea va lînde să curățe omul de tot ceiace-l leagă de formele artificiale ale societății. Fiind de o sinceritate adâncă, ce merge dincolo de granițele psihologiei, ea va fi grotescă și caricatură tragică a unei burghezii care moare de saturația propriilor ei minciuni, după câteva veacuri de domnie artificială.

## Intoarcere

*Atât de mult am suferit, o, Tată,  
Mi-e inima o vale 'ntunecată  
Și cresc în valea inimii ciulinii  
Și găzele și florile rușinii.*

*Când am copilărit nu mi-au fost dat  
Nici jucării, nici suflet de jucat.  
La gura sobei nu mi-au povestit  
Și 'n loc de mâini și vorbe care-alint'  
Ei m'au făcut mai mult de-am suferit.*

*Și-am fost apoi, Părinte, fost flăcău.  
Cu pasul veșnic înclinat spre rău  
Și 'n inima mea, ciub de mărăcine,  
Eu nici-odat' nu te-am crescut pe tine.*

*La urmă m'am trezit un om sărman,  
Bătând la porți nedescuiate mie.  
Și zi de zi așa și an de an,  
Zădarnică și lungă pribegie,  
Ce-am căutat pe Tine, Doamne 'n van.*

*Dar n'am găsit nimic din tot ce am vrut:  
Nici fericire, nici avere, nici  
Credință nouă prisosind din lut  
Ca florile timide pe potici.  
Și-am plâns atunci, Părinte 'ndurerat  
Și-am răs de Cine și te-am blestemat.*

*Cu câte zile drumul mi-e 'nădit  
De-am mers atât și nu l-am mai sfârșit?  
De-am mers stăruitor, urcând din greu  
Și n'am ajuns nici azi la Dumnezeu?*

*Primește-mă la sânul Țău acum,  
Culege-mă din tină și din drum,  
Fă să 'nflorească 'n sufletul meu spinii  
Și rupe 'mbobocirile rușinii,  
Iar pe putreziciunea lor, Părinte,  
Voiu arde mirt și ții-oiu cădea 'nainte. . .*

Marin Radu Voinea

## Bunicii

În lungile seri de iarnă, când viforul bătea în geam cu degetu-i osos făcându-l să trosnească sub lovături, iar pe vatră butucii, vânători improvizați împuşcau cu scânteii în semiintunericul odăiței, luminată anemic de o bietă lampă de petrol constipată, pleoapele îngreuiate de somn, ne făcea să ne propțim capetele în poala bunicuței, pe care o zăream vag, ca pe-o arătare din altă lume, prin deschizătura lor, pecând glasul ei dulce, ne răsuna în urechi.

De câte ori se întrerupea din povestit, crezând că dormim, de atâtea ori deschideam câte un ochiu, iar ea surprinsă asupra faptului, începea a ne povesti mai departe.

Și-a plecat Făt-frumos pe drumuri călcate și necălcate de picior pământean și a ajuns după mult umblet, odată cu seara, la o căsuță.

Acolo, locuia sfânta Vineri. Cum voinicul puse piciorul pe cel târâm, cum cățelul pământului începu a urla, clanțănind dinții lui de oțel. . . .

— Și nu i-a fost frică bunică? întrebă unul din noi.

— Taci din gură! se răsti un altul.

— Spune bunică, spune! zice cel mai mic, și cele trei perechi de mărgele, împăenjenite de somn, ridicau grelele obloane, așintindu-se asupra bătrânei, lăsând totodată să se răsfrângă în ele, odată cu chipul ei, palida lumină a lampei, ce obosită începu a fumegea spunându-ne parcă:

„Ei, ajungă-vă odată!“ Noi doborâși de somn, ascundeam din nou mărgelile viorii, sub țolul pleoapelor, ascultând pe bunicuța cum își depănă mai departe povestea, pe când pisica, aciuată la picioarele noastre, se întrecea la tors cu ea, iar fusul prisnel, se râsucea într'un călcâi.

Prin genele întredeschise, mai zăream pe bunicul, pe scaunu-i învechit de vreme, desghiocând păpușoi, cu ochii agățați în jarul sobei, pe care-l scormonia din când-în când, pe când gândurile-i călătoreau departe în urmă.

Se vedea poate copil, ca noi, căci îl auzirăm oftând.

Bunica, privindu-l pe deasupra ochelarilor, îl întrebă:

— Ce ai Neculae?

— Ia nimic Ano; pustiile de amintiri. Și sculându-se, moșneagul ne lua ușor din poala bunicei și ne purta pe rând, pe fiecare, la pătuțul nostru, având grijă de a ne înveli, în timp ce noi tresăriam, vorbind prin somn:

— Spune bunico, spune. —

Mihail Axente

## Flaut

Trupul tău e-un flaut cu cîntece noi.  
Și am venit eu, cântărețul de pripas,  
Ce am cerșit iubire în colț de străzi, sub ploi,  
Și'n preajma ta am bănuț popas.

Sub apăsarea nopților cu vis  
Și sub al degetelor fermecat alint,  
Flautul cu plîngeri de argint,  
Cîntece în suflet a deschis.

Cîntec nou, ieșind dintre firide,  
Ne-a purtat pe drumuri cu umbriri.  
Visele mîncînd pămînt avide,  
Ne-au lăsat în țara minaretelor subțiri.

... Flaut scump, trup strîns în patimi și 'n brățări,  
Cu tremurarea crinilor de lapte,  
Un cîntec nou e fiecare noapte  
Cînd luneci gol spre vis și 'mbrățișări. . .

George Popa

## Decor de seară

Iată cum coboară discul  
Soarelui spre asfințit.  
Razele-i sărută piscul  
Piramidei de granit.

Vraja nopții se urzește  
Soră cu apus de soare . . .  
Și lumini încep a crește  
Prin căminuri și fanare.

Luna lacrimi picurează  
Sus pe stîncă de Corint . . .  
Și tăcerea 'ncet s' așează,  
Peste noaptea de argint.

Vasile Marinaș

## Biserică din margine de sat . . .

Biserică din margine de sat  
Cu cimitir păscut, fără de garduri,  
La prasnice împărătești fără de narduri,  
Fără de dangăte de clopot înserat,

Îți amintești cum adunai o turmă mică  
Din satul mare resfirat prin văi.  
Privești acum cu groază și cu frică  
La ruinătura părăsitei năi.

Dar înzadar e orice pomenire  
De vremi ce au trecut cu primăveri,  
Zadarnică e orice jeluire,  
Zadarnic dorul unei revederi,

Căci credincioșii tăi de altă-dată  
Din satul mare răsfirat prin văi,  
Isbiți de-a vieții undă 'nfuriată,  
Aleargă 'nebuniți pe alte căi.

Și nu se află cine să-i întoarcă  
Spre bărne vechi, spre strane mucezite,  
Spre cărțile citite doar de cari,  
Spre Sfântul Constantin încununat pe sticlă  
De vechii și bătrânii iconari.

Victor I. Opreșiu

## Rândunele

Se duc rândunelele. În zare  
Pierd din priviri șiragul din urmă.  
Mă simt strein pe vechea-mi cărare  
Și 'n mine adînc ceva se curmă.

Din când în când câte-o frunză s'ascunde  
De toamnă târzie atinsă.  
O taină ne'nțeleasă mă pătrunde,  
Ființa-mi se sbate învinsă.

Pricep c'ați luat, rîndunele,  
Și visu-mi din urmă în sbor,  
Și mi-au rămas în gândurile mele  
Nădejdi amăgite ce mor.

Cu primăvara ce-o să vină 'n floare  
De dor purtate pe aripi înapoi,  
Pe trista și plînsa-mi cărare  
S'aștept eu și visu-mi cu voi?

Gheorghe Munteanu

## C R O N I C A

## Cărți

**3 și cu Rezeda 4, de Ion Minulescu.** Titlul cabalistic al volumului, nu posedă putere de influență. Cele patru spovedanii, sunt atât de false, încât nu pot impresiona nici pe asiduul cititor de „fapte diverse.” Rezeda, nume pur maghiar, nu știm cum a ajuns în proza minulesciană. Cât despre Rezeda ca persoană, e mai subțire la minte și cu mult mai neadmisibilă decât cățeaua vecinului nostru care poartă tot același nume. Acest păcat e dublat de acela al localizării acțiunii; am vrea să știm cine e azi prim-medical azilului de alienați din Sibiu. Credem că nu se va recunoaște în pen-ultimul amant al Rezedei. Sibiul și împrejurimile, ni este bine cunoscut. Poiana, unde dl. Minulescu pune consiliul municipiului Sibiu să facă o petrecere în cinstea Rezedei, n'a putut adăposti „o serbare venețiană pe lacul luminat de lampioane multicolore,” din simplul motiv că Poiana nu are un așa lac celebru. O cunosc, doar ea mi-a umbrat copilăria, ea cu mesteceții ei și cu toamnele târzii căzute pe coclauri. Sănătatea robustă a Poienii n'au otrăvit-o încă serbări nocturne cu lampioane de Veneția.

Proza aceasta de bălcu, nu e literatură. Povestea Rezedei și a amanților ei, nu întrece cu nimic „Măștile și lampioanele de porțelan”.

Dar atât!

(G. P.)

## Periodice

**Arta și omul.** (I, 1—2. Iulie—August 1933) O revistă a artelor frumoase, unică la noi în țară, sub îngrijirea dd. Aug. Clonda și Borgo Prund Chencinski. Se reproduc în cea mai mare parte sculpturi de Fekete Josif, căruia i se dă și biografia. E sculptorul cu tăieri sobre și sigure. Având ca profesori pe maestrul Paciurea și O. Han, a reținut mai mult pe cel din urmă. În continuare se reproduc pânze de-ale cunoscutului pictor G. Petrașcu, de care s'a ocupat cândva și **Duminica Universului.** Cronica e în legătură cu expoziția maestrului la fundația Dalles. Restul paginilor, Marius Bunescu, Ion Tureată, Borgo Prund, Al. Ciucurencu.

**Abecedar** (I, 17—18) Această nouă revistă, sub îngrijirea dlor Emil Giurgiuca, George Boldea și Teodor Murășanu, tinde să strângă ca sub un umbrar pe toți scriitorii Ardealului. E un gest și-un sacrificiu, demn de toată lauda, fiindcă Ardealul după dispariția „Luceafărului” și a „Gândirii” plecată peste munți, a rămas sărac în câmpul revistei. Formatul deși mic, permite un sumar de multe ori bogat. Colaboratori: George Mihail Zamfirescu, Radu Gyr, Emil Cioran, Octav Șuluțiu, Eugen Jebeleanu și mulți alți, cari dovedesc dragoste de literatură și uneori talent real. În acest număr, un interesant studiu asupra comparației semnează M. Beniuc. Frumoasă „Somn de vară” de Emil Giurgiuca:

Strâng brațele între vrejuri de pământ,  
Să nu le mai pot descălci din flori,  
Pe umere-mi cresc tufe de cicori —  
Pământul cald mă soarbe ca pe-un vânt.

O nuvelă „Banii” de Pavel Dan. Restul: Grigore Popa, Ștefan Baciu, Ion Th. Ilea. Ca întotdeauna „carnetul” viguros și informativ, semnat aci de Teodor Murășanu, Giurgiuca și Silviu Bardeș.

**Vreimea** (VI, 304, 10 Sept. 1933) O revistă de enciclopedie. Partea literară susținută de Victor Ion Popa, Emil Cioran, Pompiliu Constantinescu. O poezie din Leconte de Lisle traduce G. Andreescu. Mircea Eliade, constată cu regret îndepărtarea sufletului eu, de sufletul colectiv autohton. Ni este rușine că suntem români. Sbuclirile creației pe orice țărâm, ni se par zăgăzuite de granițele unui nume ce credem că nu spune nimic. Aparența înșală, de sigur. Dar d. Eliade a uitat, sau n'a vrut să spună, că acest curios fenomen psihic, e internațional. Putem cita un nume celebru: Ady Endre. E curios, nu? Iată o strofă din poezia „Régi énekek ekhója,” care vorbește singură:

Ne kötődj velem, Sátán, ne kötődj,  
Fáj meg a seb és nem hegged hamar,  
Hát igenis, igenis, igenis,  
**Azért éltem trágikusan, bután,**  
**Mert a sorsom magyar.**

Ca trei strofe mai jos să repete:

Hát igenis, igenis, igenis,  
**Csúf és borús az az életemben,**  
**Ami magyar.**

(A magunk szerelme p. 134)

Citatele noastre, par a fi aberații fără adânciri, fiindcă Ady Endre e mult mai uman și conștient. Oricum însă, constatarea e reală.

Restul „Vremii” însemnări politice, literare, teatrale.

## Insemnări

## St. O. Iosif și Ilarie Chendi

Se împlinesc douăzeci de ani de când drumul morții a purtat umbrele celor ce au fost doi scriitori și doi prietini. Numele lor ar trebui pronunțat mai des. Copii ai Ardealului scump, nu i-a putut înstrăina acțiunea de cosmopolire a Capitalei. Au fost pururi vitregi, cu gândul mereu la noi, dincoace de munți. Au suferit, au gândit, s'au înălțat împreună. Doi frați, ca doi plopi gemeni pe care vinturile văsduhului i-au clătinat la fel, au finit să moară odată.

Poezia lui Iosif, sculpturală și sonoră, inspirată din aburul himei, ori dolică, fără a invade în pesimism, e o carte de căpătâiu. Criticile lui Chendi, de multe ori polemici cu săgeți nedrepte, ilustrează totuși o epocă. Dar de-asupra artei lor, plutește dragostea pentru Ardealul oropsit, fum sfânt spre zările cerului. Acolo, undeva, în cupolele albastre, așteaptă îngeri cu ramuri verzi.

Noi, care din suflul morții lor am luat viață, presărăm pe huma ce le-a închis chinurile, toți macii lanurilor noastre.

## Révész Béla despre Ady Endre

A apărut în vitrine studiu lui Révész Béla despre Ady Endre. Poetul maghiar, profund realist și uman, cu un verb dur, munte cu ascuțisuri albe, și-a găsit în Révész Béla un biograf sagace. Erau prietini buni. În vol. de poezii „A magunk szerelme” găsim poesia **Igaz, uccai álmok.** (Adevărat, visuri de stradă) pe care Ady o „trimite” lui Révész Béla. În ipostasa critică a poeziei advene, Révész a putut deci sublinia explicația artei prin viață și dacă această artă e paralelă gesturilor în afara ei.

Poezia lui Ady e cu totul modernă. Mai mult prin fond și imagini. Și poesia modernă (nu modernistă) e și eternă, nu prin coincidența sonorității rimice ci prin însăși esența ei organică.

George Popa